

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

10.
1781
1792
7
9

MEDICINA EMETICA ET PUR- GANTE POST IRAM VENENO,

QUAM

ADNUENTE DIVINI NUMINIS GRATIA,
IN ILLUSTRIS ACADEMIA FRIDERICIANA,
GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
COLLEGII MEDICI DECANO ET SENIORE,

PRO LICENTIA

Summos in arte medica honores, jura & privilegia Doctora-
lia capeffendi,

D. FEBRUAR. MDCCXXI.

IN AUDITORIO MAJORI

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

publico Eruditorum examini submittit

DANIEL GOTTWALT TITTMANNUS,
GERSDORFFENSIS MISNICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

16

DISSECTATIO TRAGICALIS MEDICAE

MEDICINA
EMETICA ET PUR-
GANTE POST IRAM
VENENO

ADJUNCTE DIVINI NATURAE GRATIA
IN ILLUSTRIS ACADEMIAE IMPERIALIS
CATHOLICAE AUSTRIACAE VIENNAE CONSTITUTA
PRAESIDI

DR. FRIDERICO HOFFMANNO
COLLEGI ARMDI DE ANO ET SENIORE

PROLOGUS
In hac medicina honore habet per se
facillime
DE FERUAR MDCCLXXI

HORTIS ANTE ET POSTERIORIBUS
DANIEL GOTTFREDT TITMANNUS
CASSOBONENSIS MEDICUS

HAERLEMII
JACOBI CHRISTIANI HENCKELII MDCCXXII

Florentis Reipublicae
CYGNEAE

Patribus Conscriptis
VIRIS

Praenobilissimis, Consultissimis, Amplissimis
atque Prudentissimis
Dnis. Dnis.

CONSVLIBVS
SYNDICO
PRAETORIBVS

&

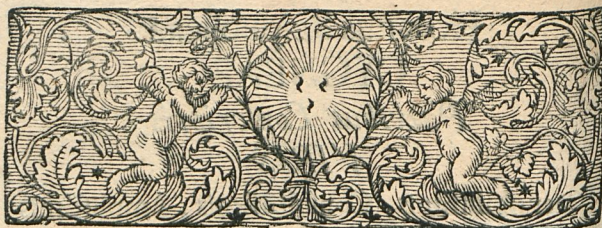
Reliquis Senatus Membris Spectatissimis
Patronis, Fautoribus, & Studiorum
Promotoribus

Summopere Colendis

Dissertationem Hanc

in grati animi nunquam intermorituri indicium

D. D. D.

VIRI

*Praenobilissimi, Consultissimi, Amplissimi
atque Prudentissimi*

Patroni, Fautores & Studiorum
Promotores
Summopere Colendi

Non dubito, fore plerosque, Pa-
tres Conscripti, qui hoc, quod
Vobis tradere audeo, munus le-
ue & non satis dignum, tantorum vi-
rorum honori ut detur, iudicabunt.
Sed

Sed hi erunt fere, qui nesciunt, quantum Vobis debeam. Aliter sine omnino dubio sentire incipient, si relatum legent, quod mea meorumque fratrum studia hactenus exculta Vestra in maius prouehere munificentia non sitis indignati. Stipendii enim a Forstmanno, Nostrate, posteris bonis artibus deditis dicati per aliquot annos largitione, Vobis me fratresque meos totos reddidistis deuinctos. Quare ut publicum grati animi extaret monumentum, tantum, quantum in praesentiarum habeo, pro tot beneficiis dare & dissertationem hanc in ulteriorem fauoris commendationem ea, qua par est, submissione Vobis sacram esse uolui, DEVM OPTIMUM MAXIMUM supplice uoce precatus, uelit Consilia Vestra
for-

fortunare, quaeuis Conamina in Pa-
triae emolumentum prospero beare
successu, uiresque largiri tantis mune-
ribus sufficientes, qui per omnem aeta-
tem me esse profitebor

VESTRORUM NOMINUM

*Viri Praenobilissimi, Consultissimi
atque Prudentissimi*

Patroni, Fautores & Studiorum Pro-
motores Summopere Colendi

humillimum & obstri&tissimum
Cultorem

DAN. GOTTWALTUM TITTMANNUM,
Medicinae Pra&ticum,

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
MEDICINA EMETICA ET
PURGANTE POST IRAM
VENENO.

§. I.

Uemadmodum in the-

oria medica sive rationali rerum, quæ ad medicinam pertinent, explicatione, plures adhuc deprehenduntur errores & longe inter se dissidentes opiniones: ita etiam in artis nostræ exercitio & usu communes & perversos curationum modos ac gravia in medendo errata non tantum ex improvise committi, sed studio etiam foveri & ad humani generis perniciem sub veritatis aliquo prætextu propagari, vehementer sane dolendum esse existimo. Nam quo facilius, si tantum in mente residet & consistit, inanis, confusa, solidæ rationis expers & mere speculativa opinio tolerari potest, eo difficilius & gravius ferendum est, si ex-

A 2

tra

tra mentem in actum deducatur atque in hominum detrimentum non raro irreparabile impendatur. Turpe quidem dictum est, sed tamen verissimum, usu quasi receptos & summe perniciosos in praxi medica committi errores non a vulgo solum Practicorum, sed & a doctis & in celebritate versantibus medicis. Hos inter mihi maxime is carpendus videtur, cum, si quis graviori iracundia commotus minus recte valet & de anxietate circa praecordiale regionem, nausea & vomendi dispositione conqueritur, protinus ad evacuandum biliosum humorem, qui horum symptomatum causa & fons censetur, vomitorium vel purgans medicamentum porrigitur. Solent id remedii genus ut plurimum urgere ipsi aegrotantes, dum nausea premuntur sibi que persuasum habent, evacuata bile, cujus sapor usque ad os saepius ascendit, mox se meliuscule habituros. Neque facile denegare petentibus id auxilii genus observamus medicos, praesertim eos, qui sibi imaginantur, naturam, sapientissimam corporis nostri conservatricem, intentam esse materiae biliosae per superiora educendae, unde putant, ejus ductum sequi & adjuvare debere medicum. Verum enimvero, quam funesto & fatali eventu istiusmodi vehemens medicina evacuatoria tali in casu exhibeatur, compluribus admodum tristibus exemplis, ubi lethalis ventriculi inflammatio brevi e medio aegrotantes sustulit, satis superque sumus edocti. Quamobrem non sine ratione adserere contendimus, fortius emeticum & purgans pharmacum, post vehementiorem iram adsumtum, loco veneni esse habendum. Hanc itaque adsercionem in praesenti Specimine Inaugurali

ac;

accurate institutis observationibus & solidis rationum momentis ac demonstrationibus sub divino favore non sine singulari, quem inde accipient mortales, fructu stabilire ac firmare allaborabimus.

§. II.

Ante vero, quam instituti nostri rationem persequamur, non alienum nobis visum fuit, canonem illum practicum, in se satis eximium, dextre explicare & quam turpiter eo in praxeos exercitio plures medicorum minus solide ratiocinantium maximo cum ægrotorum damno abutantur, proponere. Equidem hic aphorismus practicus summum & antiquissimum professionis nostræ salutaris parentem auctorem agnoscit, qui passim in iis, quæ posteritati reliquit, monumentis inculcat, inque primis Sect. I. aph. 31. eo ducenda esse, quo maxime natura inclinēt, quæ ducere oportet per convenientes locos. Quæ regula insignis alias usus male intellecta & adplicata solenne errantium medicorum solet esse refugium. At vero valor hujus regulæ non ultra terminos est extendendus, uti exemplis jam subjungendis patebit. In insultu apoplectico & gravi ac violenta partium capitis lætione stomachum ad vomitum irritari, quotidiana experientiæ res est. Si quis itaque medentium hanc ad vomitum inclinationem pro ductu naturæ habere & cum vomitoria medicina secundare velit, is certe non absque insigni ægrotantis damno id conficiet. Atrocibus ex calculo tormentis ordinario vomitum jungi, notum identidem in praxi est; nihil vero nocentius excogitari poterit, quam si quis ad illum naturæ motum promovendum emeticam

medicinam porrigere vellet. In principio quoque pestis, febrium malignarum & variolarum vel vomitus vel alvi fluxus ægotantes infestant, ubi sane summe esset res imprudentiæ, si quis hunc ductum nature vacuantibus & irritantibus adjuvare anniteretur. Cachecticis, qui labem in visceribus contraxerunt, & hepar vel lienem infarcta & obstructa habent, sanguinis per venas sedis fluxus valde familiaris est, & levi ex causa, animi nempe vel corporis motu aut medicina quadam exagitante suscitatur: tantum vero abest, ut ægotantes inde potius magnus virium languor conjungatur & vis morbi valde adaugeatur. Ecquis itaque pro ductu nature salutari, quem medicus omni modo secundare & promoveri debeat, id genus excretionis astimare velit? Tacemus sexcenta alia exempla male intellecti naturalis ductus, ubi medicus ministerio suo præcoci insigniter fallitur & fallit. Neque enim omnes excretionis vel motus, qui in corpore nostro contingunt, pro salutaribus nature ductibus a prudenti & perito medico haberi debent, quippe horum ea sæpe est natura, ut potius vergant ad damnum & destructionem corporis, quam ad ejusdem curationem & conservationem.

§. III.

Maximam itaque partem prudentiæ medicæ in eo sitam esse arbitror, ut perniciosi & noxii motus apte probeque a salutaribus discernantur, utpote cum illi moderandi & sedandi sint, hi vero adjuvandi, imitandi & non sistendi, utique ex parte medici requiruntur, ut motus hos sollicitè ab invicem distinguat. Judicium

ve

vero hac de re est arduum atque difficillimum: nisi enim quis corporis ægrotantis naturam, partium solidarum ac fluidarum constitutionem, viscerum & generis nervosi dispositionem prius exacte cognoverit atque perspexerit, nisi etiam causam, quæ motus & excretionum est effectrix, ejusque indolem plane prius exploraverit, vix in exactam & distinctam horum motuum cognitionem perveniet. In morbis acutis salutares naturæ ductus atque vacuationes criticas & laudabiles ab ipso ordine, tempore & successu motuum & maxime omnium ab ipso effectu, qui est virium augmentum & morbi decrementum, addiscimus. Ex hisce omnibus jam clare conficitur, quam graviter delinquant illi medici, qui accuratori cognitione morborum causarumque morbificarum neglecta & posthabita male fundatis & speculativis theorematibus inhærere malunt. Hi sane in perpetua ignorantia versantur &, si ad lectum ægrotantis vocantur, ejusdemque corpus extraordinariis motibus vel excretionibus affectum vident, quid in cura faciendum vel omittendum sit, raro penetrant.

§. IV.

Quod vero non omnis naturæ motus pro salutari sit æstimandus, solenne fati & manifestum exhibet documentum ipsa præfens hæc, quam publicæ luci tradimus, dissertatio, ubi videbimus, a vehementiori animi motu proveniente constrictionem ductuum biliariorum & intestini duodeni, nec non dextræ & inferioris partis ventriculi cum inclinatione ad vomendum pessime pro salutari & secundando naturæ ductu atque conatu venditari. Equidem negari minime potest,

est, aliquando ventriculo & duodeno copiosa vitiosi, corrupti, viscida ac biliosi humoris saburra, quæ nauseam movet & appetentiam prostermit, oblesso, nihil utilius esse remedio emetico: sed longe diversa est ratio nostri argumenti, ubi in vitiosis iisque copiosis sordibus causa mali non residet, sed potius in magna agitatione generis nervosi & constrictione ductuum biliariorum atque ipsius ventriculi a valentiori animi motu inducitur, unde bilis etiam commoveri & sursum ascendere nititur. Hoc igitur in casu omnia ea, quæ nervosas partes magis exagitant, earumque motus anomalous plus excitant, non possunt non esse summe noxia. Ponamus quoque, ira impetuosiori liquorem biliosum ingenti copia ex ductibus hepatis ad intestinorum volumen deferri, ibique exonerari atque adeo ejus evacuationem indicari, non tamen video, quare hæc ipsa per superiora instituenda sit, cum humoris biliosi superabundantis excernendi commodus & conveniens locus non sit cesophagus, sed potius alvina regio, per quam ordinario recrementa biliosa cum fecibus foras projiciuntur. Quapropter etiam in eo peccatur contra Aphorismum egregii usus practicum, qui ab Hippocrate *Lib. I, aph. 21.* adducitur & sic se habet: *quæ ducere oportet, quo maxime repunt, eo ducere oportet per convenientes locos.*

§. V.

Ut igitur is error communissimus æque ac perniciosissimus de administratione emeticorum ac purgantium drasticonum post iram paulo clarius eniteat & cuivis in oculos quasi incurrat, ea utique via nos pro-

ce-

cedere oportet, qua in demonstrandis veritatibus medicis omnes, qui non perfunctorie, sed solide & scientificè res tractare norunt, uti solent. Jam vero ad veritates medicas stabilendas id maxime est necessarium, ut primo observationes & historię accuratę & cum omnibus circumstantiis notatę præmittantur, postea vero hæ ipsę methodo analytica per connexa ratiocinia explanentur & resolvantur, ut hac ratione illud, quod demonstrandum erat, planum evadat. Inhærebimus itaque huic methodo & communicabimus potiores & notabiliores historias & observationes, quas hanc in rem collegimus & annotavimus. Singulas enim enumerare nimis longum foret, ut vastum opus vix sufficeret.

§. VI.

Prima igitur historia hæc esto. Juvenis nobilis triginta annorum, temperamenti cholericı, inter rixas cum sodalibus suis vehemēti ira excanduit & vinum valde potens ac spirituosum, quod *Etter* vocant, superbibit; die sequenti intolerabiles præcordia obsident dolores, conatus perpetuus est ad vomendum & internum quandam sensum percipit, quasi aliquid ex ventriculo ascendere perque os exitum affectare vellet. Advocatur medicus, qui frequentius utebatur pharmacis chymicis in suis curationibus. Is sulphuris aurati antimonalis grana quinque porrigit in jusculo, quo adsumto medicamine terna quidem vice vomuit abunde, sed absque levamine, utpote anxietates & angustię circa præcordia augmentum cœpere, vomitio quoque ulterior protinus desit. Jungebatur præterea internus incredibilis

B

dibilis circa stomachi regionem ardor, partes externæ frigore, tremore & vellicatione quadam corripiebantur, ac sudor frigidus caput & pectus tenebat, pulsus percipiebatur nullus, mox ægrum mens deseruit, accesserunt convulsiones & intra decem horas mors vitam abstulit. Dissecto cadavere ventriculi fundus & duodenum valde inflammata conspiciantur, maculis partim rubicundis, partim nigris hisce partibus inhærentibus; cetera viscera perfecte sana apparebant. Eiusdem quoque tenoris est sequens historia. Vir in statu Ecclesiastico constitutus, quadraginta & aliquot annos habens, indolis valde sensibilis & ad iram pronæ, faciei floridæ, rubicundæ, post vehementissimam iram conqueritur de anxietate & dolore pressorio ardente circa scrobiculum cordis versus latus dextrum, omnis ciborum appetentia est prostrata, noctem egit inquietam & facies incepit flavescere, adfuit perpetuus cum nausea conatus, sed tamen irritus ad vomendum. Hic petiit a medico consilium, qui grana tria tartari emetici præscribit in iusculo pingui, calido sumenda: inde vero anxietates increscunt, vomit aliquoties, sed parum, conqueritur de incendio circa cordis regionem, inquietus est, mox lectum petit, mox surgit, de constrictione & summa anxietate præcordiorum lamentatio fere perpetua est. Præscribuntur antispasmodica castorina, clyster quoque applicatur & nitrosa atque anodyna identidem in usum vocantur, sed citra omne levamen, increscit potius virium languor, pulsus fit debilis & celer, extremæ partes inhorrescunt & frigidæ
sunt

fiunt, & tertio die æger misere periit, qui ante quatuor dies perfecta gaudebat sanitate.

§. VII.

Neque vero minoris considerationis sunt sequentes duæ historiae. Femina in urbe finitima sana & vegeta, annorum quadraginta, ob damnum in re domestica perpeffum vehementi ira exardescit & paulo post cibum adsumit. Ab eo tempore conquesta est de languore, impotentia & tremore artuum, pressione atque angustia præcordiali, nausea, os est amaricans, facies, quæ antea florida erat, contracta, pallida & livida fit, tertio die a medico quodam juniore accipit medicinam emetico purgantem in pulvere, qua sumta dejectiones crebras per superiora & inferiora habuit, postea de summo incendio interno instituit querelas, nullus est somnus, corpus valde inquietum, corpore erecto animi obrepit defectio perpetuo cum fastidio ciborum, præfertim carnis. Succedit postea respiratio difficilis, tusis & dejectio copiosa materiæ viscidæ, & lentus calor depascit vires & corpus. In consilium multos medicos adhibebat per aliquot menses decumbens, tandem vero polychrestis & vulgaribus remediis, herbarum decoctis & pinguedine canina successu temporis convaleuit. Ante duos circiter annos vir primarius in vicinia ætate usus est acidulis Ægranis, postea ob varias motas lites cum consanguineo vehementi afficitur ira, a quo tempore perit edendi desiderium, dolor anxius & pressorius sub scrobiculo cordis circa dextrum latus urget, qui sese extendit ad umbilici usque regionem: consulit chirurgum, qui medicum simul egit, cujus auxilio

xilio sæpe usus est. Hic chirurgus cum percepisset, ægrum simul laborare alvo adstricta, habuit affectum pro colica, a qua alvo aperta mox remissio sit speranda. Ordinavit hinc pulverem salinum ex arcano duplicato, qui aliquot grana trochiscorum alhandal una compledebatur. Sex inde habuit dejectiones, sed dolor, ardor & anxietas circa præcordialem regionem mirifice increverunt. Tertio die summe debilitatus fuit æger, pulsus deprehensus est valde imbecillis, celer & inæqualis, & inquietissime se gessit nullo somno vel quiete succedente, tandem mente fuit alienatus, paucis post horis omnis sensus & motus ipsam deslituit, sopore gravi detentus multa fœtida & aquosa sine omni sensu per alvum reddidit, accesserunt convulsiones & quarto die vitam cum morte commutavit.

§. VIII.

Cum hæc omnia hic loci acciderent, scriptum est D. Præsidi ex Silesia de simili casu, ubi puerpera, quæ bene lochiis purgata est, vehementi ira commota sumit pulverem ex antimonio diaphoretico, arcano duplicato & granis tribus trochiscorum alhandal, inde præcedentibus summis præcordiorum anxietatibus, inquietudine, torminibus ventris cum dejectionibus, singultu, conatu ad vomendum, internorum ardore, extremorum frigore, tertio ab adsumto purgante die extincta est. Meminit etiam Præses, quendam ex præcipuis hujus civitatis chirurgis ante viginti aliquot annos intra breve temporis spatium e vita excessisse, quia post iræ affectum pulverem emeticum sumit, eique, cum non sufficientem operationem exeruisset, aliquot horarum intervallo pilulas,
ex

ex purgantibus valde acribus compositas, superingessit. Nolo jam longius commemorare tristissimum casum, qui pronuper hic loci contigit, ubi virgo nobilioris conditionis, sanguinei temperamenti, ex mensibus non rite fluentibus plethorica, post animi graviolem commotionem svasu feminæ cujusdam dosim sumsit pilularum purgantium, quæ vocantur *geschärfte Hauw-Pillen*, & ab extracto hellebori nigri & trochiscis alhandal acrem suam purgantem vim mutuatur: inde mox oborta est inflammatio ventriculi, anxietas, alvi adstrictio, accessit inquietudo, febris, summa virium prostratio, delirium & septimo die mors, & post mortem cum foetore totius corporis intumescencia.

§. IX.

Ex hisce jam commemoratis historiis & observationibus practicis quisque medicorum, etiam qui iudicio pollet non admodum acri & levi tantum rerum medicarum notitia est imbutus, haud difficulter colliget, ægrotantes antea sanos, bene valentes nullaque labe in vitæ rebus correptos, a nulla alia causa, quam ab ipsa ira & imprudentissima medicatione, partim per emetica, partim per acriora purgantia administrata, funestum effectum expertos fuisse. Ecquis enim hic non evidentissime per experientiam, optimam rerum magistram, hujus rei certitudinem ac veritatem perspicit? Si enim iram tam ingens turbatio functionum corporis, tamque gravia symptomata consequuntur, quæ a fortiori evacuante medicina non levantur, sed augmentum capiunt ac funestum sæpenumero eventum sortiuntur, quis non exinde satis firmiter argumentari posset, hujus catastrophes infè-

licis causas tam in iram, quam in hanc medicinam esse conjiciendas. Sed quia iudicium, ex sola experientia & observatione desumptum, saepe fallax est, hinc solidiores medici, ut certitudo & scientifica veritas emergat, exigunt, ut experientia firmis & inconcussis rationibus ac demonstrationibus stabiliatur, id quod etiam jam breviter strictimque exequi animus est.

§. X.

Ut vero ordine procedamus, dicendum ante omnia erit de iræ effectu atque operatione in corpus humanum. Exposita enim iræ indole, facili opera postmodum rationes apparebunt, quare emetica & purgantia instar veneni sint habenda, si exhibeantur graviori ira correptis. Est vero ira ejus naturæ, ut vehementiori partium nervoso-muscularum constrictione totum systema nervosum celerrime commoveat & systolem cordis eique contiguorum vasorum & tonum etiam partium fibrosarum universo in corpore mirifice adaugeat. Manifestum hujus rei, sanguinis nempe & fluidi nervi motus impetuosioris, testimonium & argumentum in ira percitis præbent pulsus intensio, respiratio concitator, sitis, calor, inflatio & rubor faciei, arteriarum capitis, præsertim circa tempora, major pulsatio & intumescencia, oculorum ferocia, tremor extremarum partium & actionum mentis præcipitancia. Quid quod, uti ex practicis observationibus habemus, nihil æque celeriter febres acutas, biliosas, intermittentes inflammatorias concitare potest, ac ipsius iracundiæ vehementior affectus. Deinceps ira spasmodica partium, qua agit, strictura vim suam inprimis in ventriculum & intestina, ceu partes valde nervo-

nervosas & membranaceas exerit, unde tanto graviora exurgunt symptomata, quanto major est consensus ventriculi & intestinorum cum aliis partibus nervosis & universo fere corpore.

§. XI.

Peculiaris vero etiam iracundiae vis est in ductus biliosos & hepatis, siquidem eorum constrictione intensiori facile hepar scirrhosum redditur, imo non raro calculi in cystide fellea ac ductibus biliariis generantur. Habent haec accidentia vix aliam originem, quam a libero motu & effluxu bilis fortiori hac strictura impedito. Contingit autem hoc potissimum ab ira suppressa, wenn man das Uergerniß, vt vulgo dicere amant, gleichsam in sich freßen muß, und den Zorn nicht kan ausschütten, ubi nimirum ultionis experitæ deest occasio vel facultas, aut tristitia cum metu simul juncta est.

§. XII.

Propter constrictionem quoque horum ductuum icterus enascitur, qui facile postea temporis successu calculosæ in vesica biliaria concretioni velificatur. Quando etiam bilis ab iræ affectu vehementius commovetur & copiose ex ductibus biliariis & cysticis in duodenum & ventriculum effunditur, ex ejus ibidem facta stagnatione & concepta per diuturniorē morā acredine, nausea, vomitiones, diarrhoeæ, cholericæ passionis, cephalalgia, anxietates, febres biliosæ, continuæ & intermittentes suscitantur. Hinc est peculiare illud iracundorum symptoma, quod in latere dextro sub scrobiculo cordis sentiant dolorem quendam constrictivum, in ore autem amarorem. Originem suam hæc pathemata non aliunde

unde ducunt, quam a motu bilis ejusque effusione in intestina impetuosiori, dum ductus biliarii, nervosis ac musculosis tunicis contexti, ab influxu spirituosii liquidi in nervis contenti citatiori nimium compressi, ingentem quantitatem bilis exonerant & infundunt duodeno, unde etiam dependet inclinatio ad vomitum & diarrhoea, quam *Hildanus Cent. VII. Obs. XVIII.* annotavit, cum affirmat, alvum subductam fuisse ab ira, ac si pharmacum adsumtum fuisset. Quod si bilis acrimonia delinquit & in hoc adfectu nimium effunditur, intestinorum & ventriculi erosiones cum lenta febre sequente non raro vidimus. Imo, quo acrior est bilis, quo magis a statu suo naturali desciscit, eo nocentior etiam est ira, eoque etiam saviora juncta habet symptomata.

§. XIII.

Denique ab intensiori partium nervearum & fluidarum per iracundiae affectum reddito motu sive spasmo sanguis copiosior cum impetu ad certas partes pellitur, unde accidit, ut eae nimium distendantur & venarum ibi repentium orificia aperiantur. Constat experientia practica, iram maximam habere facultatem enormes sanguinis excretiones sive per nares, sive per arteriae pulmonalis aperturam, sive per venas ani & in feminis per uterum excitandi, cum primis in consuetis ac dispositis. Ita si quis in juventutis annis haemorrhagiis narium fuit adluctus, is ira ardentiori in eandem prompte incidere. Quis enim vel ex vulgo nescit, invadente hoc affectu vultum statim rubore suffundi & venas capitis, praesertim frontales, mirum quantum intumescere, non raro etiam illico sanguinem e naribus copiose

piose effundi. Pariter vidimus, feminas ab iracundia in uteri hæmorrhagias collapsas vel etiam hæmorrhagias narium fuisse passas. Et hæc quoque est ratio, quare in senibus & plethoricis vehemens ira apoplexiam sanguineam, quæ fit ab arterioli plexu choroidæ in capite perruptis, subito sæpe producat. Jam vero nunquam gravis facile congestio sanguinis ejusque effrenis effusio fit nisi a spasmodica eaque fortiori constrictione partium nervosarum & musculosarum.

§. XIV.

Evolutis hac ratione iræ effectibus modoque operandi deveniendum jam etiam est ad præcipuum disertationis hujus momentum, ubi ostendendum, quare medicina purgans & emetica tantopere noceat in iræ affectu, ut veneni veri nomen jure obtinere queat. Prius vero, quam hanc rem plene decidamus, ratio tractationis nostræ exoptulare videtur, ut de veri veneni indole ac modo operandi pauca adjiciamus, ne commoda neglecta explicatione variis confusionibus, a quibus omnium errorum origo promanare solet, causam atque occasionem subministremus. Per venenum igitur hoc loco intelligimus materiam causticam, sale tenuissimo volatili acri instructam, quæ exigua in quantitate spasmos enormes in ventriculo & intestinis concitando sub truculentiorum symptomatum celerrimo decursu universam motuum vitalium œconomiam pervertit ac destruit, signis funestæ sphacelationis in cadavere relictis. Venena itaque vera pro fundamento suæ activitatis agnoscunt sal quoddam tenue, acre, summe causticum, quod membranaceo-nervis ventriculi & intestinorum

C

fibril-

fibrillis sese altius insinuat, illas lancinat, arrodit, inflammat & spasmodice contrahit. Celeriter vero & exigua in quantitate opprimit homines venenum: in causa hic atque dubio sunt vehementes spastica nervosi ac membranacei generis in universo corpore constrictiones, quibus fluidi nervei ac tenuioris sanguinis in organa motuum & sensuum influxus, quo cessante omne robur, tonus & motus partium perit, partim interceptur, partim etiam ad alia loca majori copia compellitur. Symptomata, quae a veneno concitantur, longe sunt truculentissima & spasmis unice debentur, qui non modo in ventriculo & intestinis consistunt, sed & in remotas partes, subtiliori sensu ac motu praeditas, propagantur, unde a veneno deglutito observantur anxietates cardiologicae, nausea, vomitiones, tormina atrocissima, diarrhae, vel etiam alvus contumacissime clausa, singultus, constrictiones thoracis vehementes, angustia spirandi & summa praecordiorum anxietas, languor omnium viscerum, syncope cardiaca cum extremorum frigore & sudore frigido, debilis, celer planeque intermittens pulsus, convulsiones, epilepsiae, inquietudines & deliria. Haec sunt solennia ut plurimum venenorum symptomata. Cadavera si dissecantur post obitum, conspectus sese offert intumescencia totius abdominis, maculaeque purpureae aut nigrae in ventriculo cum erosione & quandoque perforatione, & quae sunt alia, reperiuntur. Haec de veneno proprie sic dicto memorasse sufficiant, prolixior qui desiderat hac de re explicationem, is consulere potest *De Praesidiis Pathologiam Rationalem Tom. II. Part.*

Part. II. Cap. II. ubi venenorum doctrina perpulchre & graphice pertractata est.

§. XV.

Quodsi igitur effectus emeticorum, post iracundiæ affectum adsumtorum, probe pensitamus ac ponderamus, haud difficulter apparebit, illa ipsa non aliam, quam veri veneni operationem in corpore humano exercere, siquidem omnia emetica, præsertim quæ ex antimonio præparata sunt, sale pollent subtili, acri, caustico inflammante, quod ventriculi & duodeni tunicis membranaceo-nerveis insidens, eas rodit ac spastice contrahit. Deinceps paulo largiori dosi data homines jugulant, ubi ventriculus male affectus est, celerrime, qualia exempla passim prostant, quæ hic commemorare angustia temporis prohibet. Imo, si symptomata ipsa, quæ emeticorum deglutitionem consequuntur, penitus inspiciamus, illa identidem ab iis, quæ venenum proprie sic dictum propinatum comitantur, plane non abludentia deprehenduntur. Adfunt enim protinus anxietates & præcordiorum constrictiones enormes, ardor circa stomachi regionem exquisitus, conatus ad vomendum inanes: partes extremæ refrigerescunt, tremere & convelli incipiunt, sudor frigidus caput vel pectus tenet, respiratio difficulter procedit, nullus est somnus, corpus jactitant ægroti & valde inquieti sunt, virium summa jungitur prostratio, alvi advertitur vel ingens adstrictio vel fluxio præter modum, pulsus est vel celer, debilis vel plane intermittens, mens alienatur, convulsiones oboriuntur & quæ sunt hujuscemodi alia. Hæc, quæ lethum inferunt, symptomata a violentiori

spasmo, qui universum fere partium membranacearum systema vehementius exagitat atque convellit, proficisci, nemo facile in dubium revocabit. Ex quo sane non fallax de venenata post iram vomitoriorum indole depromi potest argumentum. Accedit, quod post mortem aperto cadavere indubii virulentæ violentiæ characteres in conspectum veniant, uti ex sectione supra communicata patet, ubi ventriculi fundus & duodenum valde inflammata conspiciuntur, maculis partim rubicundis, partim nigris hisce partibus inhaerentibus.

§. XVI.

Non minus periculi adferunt post iram administrata purgantia acriora & valentiora. Est enim illis eadem cum emeticis, imo ipso proprie sic dicto veneno perimendi ratio, siquidem subtili itidem & caustico, penetrante sale sunt instructa, & spasmis agendo inflammationes in ventriculo & intestinis concitant, tragica producant symptomata, celeriter interficiunt & post mortem sphacelationis funestæ signa in ventriculo ac intestinis relinquunt. Quoniam itaque emetica perinde ac purgantia, post iram vehementiorem affectum intra corpus adsumta, spasmos faciunt & adaugent atque inflammationem suscitant, deinde symptomata veneno alias familiaria inferunt, prætereaque celerrime vitam finiunt & post mortem stigmata veneno demortuorum similia in cadaveribus relinquunt; hinc utique recte concluditur, jure meritoque medicinam & emeticam & purgantem veneni in numero esse habendam, præsertim si ira correptis exhibeatur.

§. XVII.

§. XVII.

Emetica igitur & purgantia drastica post iram cum primis sunt damnosa & ut plurimum morti tradunt ægrotantes. Quod si enim ex superioribus repetimus, iram in spasmos ventriculorum, duodenum & ductus hepatis conjicere, jam ex hoc colligere erit facillimum, in ejusmodi casu nequaquam convenire vomitoria, cum ad spasmos teneras ventriculi fibrillas, ira modo laceffitas, magis irritent & inflammationem acerbiorum inducant, vix ulla arte & ingenio medici expugnandam. Viderint proinde medici, quam recte, quam methodice, quamque prudenter faciant, si ventriculorum iram commotum vomitoriis oppugnant atque exasperant. Tantum enim abest, ut hæc remedia in hoc adfectu aliquid expediant, ut potius ipsum dolorem atque morbum reddant longe ferociorem. Concedamus hoc omnino, ipsam naturam pronam ac proclivem tunc videri ad vomitum & ad hunc urgeri quasi ac stimulari, pyloro nempe fortiter se contrahente. Concedamus etiam, ipsos ægrotantes ut plurimum anceps hoc remedii genus anxie postulare & maximam in eo fiduciam ponere, dum sibi firmiter persuasam habent, evoluta e ventriculo hoc onere gravante & foras expulso, protinus se melius esse habituros. At vero hæc omnia, quibus alliciposset incautus medicus ad dandum vomitorium, sagacem, prudentem & singula summa cum ratione suscipientem philiatrum potius commonere debent, ut quovis modo emetica respuat & cane pejus ac angue illa ipsa tali in casu abhorreat.

§. XVIII.

Nocent autem ira, huicque subjuncta emetica & purgantia maxime omnium iis, qui spasmodicis sic dictis hypochondriacis atque hysteriis obnoxii sunt & doloribus cardiacis multum vexantur. Ratio hujus rei non e longinquo petenda videtur, siquidem ejusmodi subjecta jam tum ob spasticam, qua premuntur interiores nervæ partes, stricturam infirmata sunt vel ad inflammationem pronum ac dispositum habent ventriculum cum annexis intestinis. Quod si igitur graviori ira, quæ spasmodicæ ventriculi contractiones augeri, quarum vero sævitia vomitorio vel purgante super ingestis adeo non mitigatur, ut potius paratissima hoc modo ad insuperabile incendium & totalem corporis interitum sternatur via. Cavendum itaque cum primis est, ne in ejusmodi personis ira debilitatis hujus generis remedia propinemus, ni funestum exinde expectare velimus eventum. Ob eandem quoque rationem emetica & alia fortiora evacuantia insigniter nocent, si circa paroxysmos febrium intermittentium exhibeantur, præsertim si forte iræ affectus præcesserit, quia tunc temporis ventriculo & primis vis spasmo exagitatis ad nauseam & vomitum est inclinatio. Obsunt præterea & ira & ejusmodi medicamenta omnibus debilioribus. Ita observavimus, eos, qui corpus antea per laxativa, purgantia, thermas & acidulas strenue purgaverant & hoc modo insignem ventriculi debilitatem sibi contraxerant, a sumtis post iram denuo emeticis vel purgantibus pessime se habuisse subque dirissima symptomatum facie

facie non ita multo post exspirasse. Valet id etiam in puerperis. Notum enim mihi est præter superius allatum exemplum puerperæ, quæ tertio a partu die iracundia affecta sumit purgans e drasticonum numero & intra duos dies, optimis quibusvis remediis frustra adhibitis, misere perit.

§ XIX.

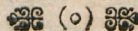
Deinceps & ira & emeticum vel purgans insignem noxam adfert feminis circa mensium instans tempus, inque viris, qui hæmorrhoidum fluxui adueti sunt & imminentem eum expectant. Quum enim solennes illæ & salutares per menses & hæmorrhoides fluxiones cum spasms continuo fiant, facile patet, nocentissima tunc esse & purgantia & emetica, præsertim si post iram administrentur. Truculenta circa instans mensium tempus ab emeticis etiam non adeo validis exhibitis symptomata vidimus. In hæmorrhoidariis validior vomitus abscessus cum lenta febre excitavit. Ubi sanguinis congestio inclinât ad pectus, periculosa a validiori vomitu nasci solet hæmoptysis. Tandem quoque ira & fortiora evacuantia potissimum iis nocent, qui paulo ante vino largius se inebriarunt incendiumque corporis copioso haustu frigido extinguere voluerunt: quandoquidem ex hisce facile spasmus accedit ventriculo & ejus dextræ parti pylori. A sumto emetico intolerabiles statim fiunt anxietates, vigiliæ continuæ incommo- dant, virium ingens sequitur lapsus, jungitur inquietudo, jactatio corporis & partes extremæ valde frigidæ fiunt.

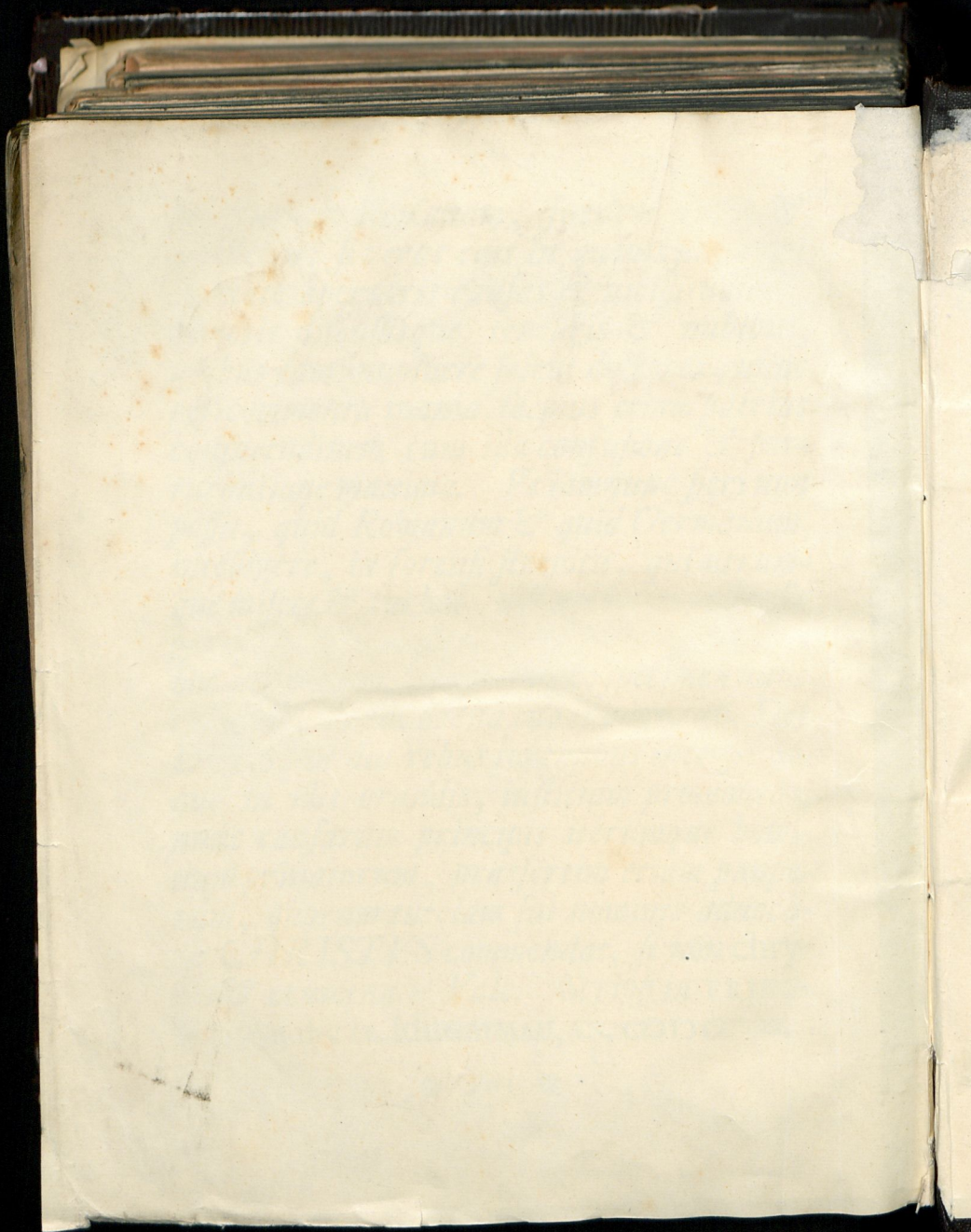
§. XX.

§ XX.

Ultimo loco paucula adhuc adjicere lubet de præ-
 servatione incommodorum, quæ iram sæpenumero, si is
 vehementior paulo fuerit, presso pede insequuntur. Pru-
 dentis hoc in casu medici est, ut spasmos, in ventriculo &
 duodeno exortos, quovis modo leniat ac demulceat, san-
 guinem & humores in circulum æquabilem reducat &
 acrimoniam, si qua subest, corrigat. Commendari hunc
 in finem merentur præter infusâ herbarum v. g. herbæ
 veronicæ, scordii, florum sambuci, bellidis, chamomil-
 læ vulgaris & Romanæ, feminis fœniculi, pulveres bezo-
 ardicti, nitroso-cinnabarini, vel etiam nitrum cum pau-
 xillo camphoræ, aut sequens Mixtura: Recipe spiritus
 nitri vel vitrioli dulcis, essentiæ castorei ana drachmam
 unam, camphoræ grana tria, quæ ad guttas viginti vel tri-
 ginta sumi potest. Hæc duo remedia ad inflammationes
 præservandas, a quacunque causa oriantur, summi sunt
 præsidii loco. Si ex iracundia bilis nimia in copia ad in-
 testina præcipitata fuerit, tunc non inutilem, sed prorsus
 eximiam opem fert pulvis ex rhabarbaro, nitro & lapidi-
 bus cancrorum compositus. Hac enim ratione non
 modo bilis acrimonia mitigatur, sed & blandissime edu-
 citur; adici huic quoque potest magnesia alba,
 quæ non modo egregie corrigit acrimoniam hu-
 morum, sed & leviter subducit. Hisce in usum
 vocatis adjungi poterit Essentia cort. aurant. bene præpa-
 rata, Elix. stomachale Michaëlis, vel nostrum cum liquore
 anodyno minerali nostro commixtum. Sed hæc hac vice
 circa nobilem hanc materiam sufficiant.

FINIS.

ULB Halle
005 611 644

3

v D18

SERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

EDICINA
TICA ET PUR-
NTE POST IRAM
VENENO,

QUAM
NTE DIVINI NUMINIS GRATIA,
TRI ACADEMIA FRIDERICIANA,
E FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE
DERICO HOFFMANNO,
I MEDICI DECANO ET SENIORE,
O LICENTIA

medica honores, jura & privilegia Doctora-
lia capeffendi,
FEBRUAR. M DCCXXI.

IN AUDITORIO MAJORI
ANTE ET POMERIDIANIS
olico Eruditorum examini submittit

GOTTWALT TITTMANNUS,
SDORFFENSIS MISNICUS.

ALAE MAGDEBURGICAE,
TIANI HENCKELII, Acad. Typogr.